Deze meisjes uit Guinee-Bissau wonen in een dorp dat als eerste van het land afzag van meisjesbesnijdenis.

© EPA

In sommige landen hoort het besnijden van meisjes bij de cultuur. In Nederland zien we het als zware kindermishandeling. Toch zijn er in ons land 41.000 vrouwen die besneden zijn. En zo'n 4200 meisjes lopen het risico het nog te ondergaan, concludeert expertisecentrum Pharos. Onderzoeker Diana Geraci beantwoordt de meest prangende vragen.

Door Judie Jaspers

MEISJESBESNIJDENIS: als je lichaam verminkt wordt

INTERVIEW

41.000 vrouwen in Nederland met verminkte geslachtsdelen: dat is schrikbarend veel.

'Ja, dat is veel. Wij hebben in kaart gebracht hoeveel meisjes die geboren zijn of ouders hebben uit landen waar meisjesbesnijdenis vaak voorkomt (Somalië, Egypte, Ethiopië, Eritrea, Soedan en Irak), nu in Nederland wonen. Als je weet dat in Somalië 98% van de meisjes wordt besneden, en als je ook weet dat vanuit dat land vrij veel vrouwen naar Nederland zijn gekomen, is dit cijfer niet schokkend. Maar absoluut wel iets om alert op te zijn, want het is een schending van de mensenrechten die ernstige gevolgen kan hebben. Wij schatten dat zo'n 4200 meisjes de komende twintig jaar het risico lopen besneden te worden. Bijvoorbeeld als zij naar het land van herkomst van hun ouders gaan.'

Wat is meisjesbesnijdenis precies?

'In sommige gevallen betekent het het - al dan niet deels - weghalen van de clitoris en schaamlippen. In de meest extreme vorm is het gat in de vagina dichtgenaaid, met of zonder verwijderen van de clitoris en schaamlippen. In Nederland zijn zo'n 15.000 vrouwen op die manier besneden. Dat gebeurt of op traditionele wijze zonder verdoving of in een ziekenhuis. Er zijn trouwens geen aanwijzingen dat het in Nederland gebeurt.'

Wat zijn de gevolgen?

'Direct na de ingreep hebben meisjes enorm veel pijn en bloedverlies. Soms overlijdt een meisje aan de operatie. Op de lange termijn hebben veel vrouwen veel meer menstruatiepijn dan normaal, chronische pijn in de onderbuik en bij het litteken. Ook moeite met plassen, vaak blaasontsteking en onvruchtbaarheid zijn mogelijke gevolgen. Daarnaast zijn er vaak problemen met seksualiteit. "Het" doet meer pijn. Tot slot steken psychische klachten vaak de kop op, bijvoorbeeld omdat de gebeurtenis traumatisch was.'

Op welke leeftijd gebeurt het meestal?

'Dat verschilt erg per land en regio. In Somalië ligt de gemiddelde leeftijd rond de acht à negen jaar, in Eritrea gebeurt het vaak in de eerste drie maanden na de geboorte. Wij houden er rekening mee dat het een meisje tot haar twintigste kan gebeuren.'

Waarom doen mensen hun kind zoiets aan?

'In de landen die ik noemde is het traditie. Ouders zien het niet als verminking, maar denken dat het de huwelijkskansen van hun dochter vergroot of dat het haar maagdelijkheid beschermt. In sommige gebieden is het een statusverhogend schoonheidsideaal. Soms kiezen meisjes er zelf voor, door sociale druk of angst om verstoten te worden.'

Doen we in Nederland genoeg om dit te voorkomen?

'De hele keten aan jeugdgezondheidszorg, van consultatiebureau tot schoolarts tot gynaecoloog, is erop getraind om ouders voor te lichten, signalen te herkennen en op te pikken. Ook zijn we zelf actief met voorlichting: er zijn lespakketten voor scholieren, maar daarmee wordt mogelijk niet iedereen bereikt. Dat kan dus beter. In sommige regio's wordt er ook in schakelklassen, voor jongeren die net in Nederland zijn, over gesproken.'

Meisjesbesnijdenis is hier strafbaar, ook als het in een ander land plaatsvindt. Maar tot een veroordeling van ouders is het nooit gekomen.

'Wij vragen onszelf ook af hoe dat kan. Het beste scenario is dat het hier gewoon niet gebeurt, dat mensen die hier komen wonen hun tradities toch loslaten. In het slechtste scenario gebeurt het onder de radar. De realiteit ligt ergens in het midden.'

HERSTEL

Er is een 'hersteloperatie' mogelijk waarbij de vagina weer geopend wordt. Dit valt onder de basisverzekering voor iedere vrouw in Nederland. Er is ook een optie waarbij de clitoris weer wordt teruggebracht. Die is in je lichaam namelijk wel tien centimeter lang en kan ook weer naar de oppervlakte gebracht worden. Maar er zijn weinig artsen in Nederland die dit kunnen en het wordt niet vergoed. Er is nog veel discussie over de kans op (ernstige) complicaties bij de ingreep. Toch blijkt uit Frans onderzoek dat 80% van de patiënten tevreden is na zo'n reconstructie.

'IK BEN WEER ÉÉN MET MIJN ZIEL EN LICHAAM'

"De tweeling Ayaan en Amel, geboren in Somalië, werd daar als kind besneden. Hoe oud ze precies waren is niet bekend, maar waarschijnlijk ergens tussen hun zesde en achtste. 'Ik herinner me dat ik cadeautjes kreeg en liefde voelde', vertelt Ayaan. Pas toen ze - inmiddels in Nederland wonend - ongesteld werd kreeg ze door dat er iets niet oké was. 'Het deed zoveel pijn, ik moest vaak overgeven. Toen wist ik dat mijn vagina "gestolen" was.' Bij Amel kwam het besef toen ze haar seksualiteit ging ontdekken: 'Vriendinnen vertelden over fijne seksuele ervaringen, maar ik herkende me er niet in.' Uiteindelijk besefte ze dat haar clitoris er niet meer was. De zussen wilden voor een operatie gaan die de schaamlippen weer los zou maken en de clitoris zou herstellen. Amel: 'Ik wilde weer één geheel worden.' Er was maar één arts die dit kon doen, maar die werd ziek. De twee voelden zich aan hun lot overgelaten. Uiteindelijk konden ze toch terecht en de operatie slaagde. 'Ik ben weer één met mijn ziel en lichaam', vertelt Amel. Ondanks het enorme taboe willen ze dat anderen die hetzelfde is overkomen, weten dat ze er niet alleen voor staan. Amel: 'Zoek hulp. En vooral: schaam je niet!'

Amel en Ayaan zijn geïnterviewd door Ingeborg van 't Pad Bosch voor *DeWereldwijven.com*

ANISSA (17): 'MIJN MOEDER HEEFT BIJ ONS DE TRADITIE DOORBROKEN'

"'Mijn moeder is in Somalië besneden toen ze zes was. Dat was voor haar heel pijnlijk. Later is ze gevlucht naar Nederland. Ze neemt het haar eigen ouders niet kwalijk, want het ging daar nou eenmaal zo en ze dachten dat het goed was. Maar het was voor mijn moeder een traumatische ervaring en ze vindt dat het geen nut heeft. Daarom heeft ze besloten om bij mij en mijn zus de traditie te doorbreken. Toen ik jonger was dacht ik er niet zoveel over na, maar nu ben ik me er heel bewust van dat mijn lichaam nog intact is. Daar ben ik mijn moeder ook dankbaar voor. Dat het nog steeds voorkomt, vind ik heel erg. Mijn moeder zet zich in om dat te stoppen door bijvoorbeeld interviews te geven. Hopelijk komt er ooit een einde aan.'

WAT KUN JIJ DOEN?

Kleine kans dat jij iemand kent die hiermee te maken krijgt. Maar mocht je een vriendin hebben uit één van de landen waar het vaak voorkomt en je merkt dat ze zich zorgen maakt: blijf er dan niet mee rondlopen en neemt contact op met Veilig Thuis (*veiligthuis.nl*)